Vides objekts Teodoram Spādem – pirmajam admirālim Latvijas valsts vēsturē

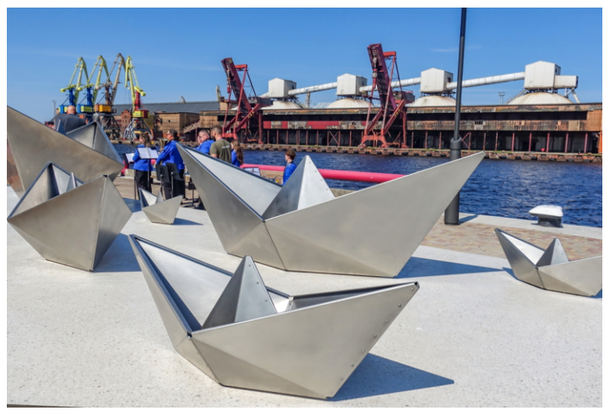

Foto autors Ventspils hronikas arhīvs

Teodors Spāde – pirmais admirālis Latvijas valsts vēsturē

https://www.visitventspils.com/app/uploads/2026/09/teodors-spade-lv.wav

Teodors Spāde dzimis 1891. gada 7. martā Ventspilī, zvejnieka Jura Spādes ģimenē. Viņš mācījās Ventspilī un Rīgā, vēlāk ar izcilību pabeidza Rīgas Politehnisko institūtu un jau jaunībā Teodors Spāde izcēlās ar plašām interesēm – nodarbojās ar sportu un aktīvi iesaistījās sabiedriskajā dzīvē.

Sākoties Pirmajam pasaules karam, Teodors Spāde tika iesaukts Krievijas kara flotē. Viņa militārā karjera attīstījās strauji – viņš dienēja Melnās jūras flotē, komandēja karakuģus un piedalījās jūras kaujās pret Osmaņu impērijas kara floti. Pēc Krievijas impērijas sabrukuma Teodors Spāde turpināja dienestu Ukrainas hetmaņa valsts Kara flotē, Gruzijas Demokrātiskās Republikas jūras spēkos, kā arī Dienvidkrievijas Brīvprātīgo armijas pusē, kas Krievijas pilsoņu kara laikā cīnījās pret boļševiku varu. Par dienestu viņš saņēma vairākus augstus apbalvojumus, tostarp Krievijas, Francijas, Igaunijas, Lietuvas, Somijas, Zviedrijas, Polijas un Vācijas ordeņus. Savukārt dienesta laikā Latvijas armijā Teodors Spāde tika apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, Viestura ordeni un Aizsargu Nopelnu krustu.

1920. gadā, pēc vairākiem dienesta gadiem Krievijas un citu valstu jūras spēkos, Teodors Spāde pieņēma Latvijas pilsonību un kopā ar sievu Nadeždu atgriezās Latvijā. Ventspilī viņš iesaistījās uzņēmējdarbībā, bija kuģniecības sabiedrības "Ausma" līdzdibinātājs un viens no Latvijas Jahtkluba dibinātājiem. Viņš rakstīja militāras publikācijas ar segvārdu "Periskops", arī komponēja dziesmas un rakstīja patriotisku dzeju.

1926. gadā Teodors Spāde iestājās Latvijas armijā. Vēlāk viņš papildināja zināšanas Francijas Jūras kara akadēmijā. 40 gadu vecumā viņš kļuva par Latvijas Jūras krastu aizsardzības eskadras komandieri. 1938. gadā viņam piešķīra admirāļa pakāpi, un Teodors Spāde kļuva par pirmo latviešu admirāli Latvijas valsts vēsturē. Viņa vadībā Latvijas kara flote attīstījās, piedalījās starptautiskās vizītēs un pārstāvēja Latviju ārvalstīs.

1940. gadā Teodors Spāde salaulājās ar otro sievu Maiju Pētersoni, taču tajā pašā gadā Latvijas okupācija pilnībā izmainīja viņa dzīvi – admirāli atvaļināja no dienesta, un 1941. gada 14. jūnijā Teodoru Spādi deportēja uz Sibīriju. Tajā gadā piedzima viņa dēls Selgars, bet tēvs savu dēlu nekad nesatika, jo Otrā pasaules kara beigās ģimene devās bēgļu gaitās uz Rietumiem. Izsūtījumā Teodoru Spādi vēlāk apcietināja un tiesāja, apsūdzot arī pretpadomju aģitācijā.

Pēc desmit gadiem padomju ieslodzījuma nometnēs Teodoru Spādi 1953. gadā atbrīvoja, tomēr atgriezties Latvijā viņam neļāva. Viņš palika Kazahstānā, kur Temirtau pilsētā strādāja par infekcijas slimnīcas galveno grāmatvedi.

Teodors Spāde nomira 1970. gadā 79 gadu vecumā un tika apglabāts Temirtau pilsētas kapos. 1990. gadā viņa mirstīgās atliekas tika pārvestas uz Latviju un pārapbedītas Rīgas Otrajos Meža kapos.

Teodora Spādes dzīvesstāsts kļuvis par simbolu uzticībai Latvijai, profesionālai izcilībai un spējai saglabāt savu pārliecību arī vissmagākajos dzīves pārbaudījumos. Latvijā Teodora Spādes piemiņa iemūžināta vairākos veidos. Rīgā ir Teodora Spādes iela, Liepājā – Admirāļa Spādes iela. Viņa vārds savulaik dots arī vienam no Ventspils ostas velkoņiem.

Tagad Ventspilī, Ostas ielas promenādē, Teodora Spādes dzīvesstāstu simboliski turpina jauns vides objekts – papīra laiviņas. Uz vienas no tām sēž mazs zēns – vizuāla metafora Teodoram Spādem bērnībā, viņa pirmajiem sapņiem par tālām jūrām un ceļam no zvejnieka dēla Ventspilī līdz pirmajam latviešu admirālim.

Katrīnas iela 16